

O zeszytce

Zeszyt „Efekt Domina. Materiały dla nauczycieli” pt. „Wspólnie stwórzmy wachlarz wolności”, zawiera 8 scenariuszy, które powstały na podstawie serialu dokumentalnego „Efekt Domina” (sezon 6). Odcinki realizowane są w różnych krajach i ukazują występujący tam problem oraz wspieraną przez Kulczyk Foundation lokalną organizację, która pomaga w jego rozwiązaniu.

Każdy odcinek prezentuje uniwersalne, przekładalne na nasze realia zagadnienia, dzięki czemu są one zrozumiałe dla uczniów w Polsce. Tegoroczne materiały dotyczą ważnego dla rozwoju dziecka zagadnienia – wolności, szczególnie wolności do bycia sobą.

Scenariusze dotyczą różnych czynników, które mogą oddziaływać na nasze poczucie wolności, i skłaniają do analizy, w jaki sposób wpływają one na naszą wolność, zwiększając lub ograniczając jej zakres. Pozwala to uczniom zrozumieć mechanizm i poziom tej zależności w odniesieniu do własnych doświadczeń. W tak zdefiniowanym procesie pomoc młodzieży ma karta pracy – wachlarz – którego każde skrzydełko odpowiada kolejnemu omawianemu czynnikowi. Uczeń po każdym zajęciach może na swoim wachlarzu zaznaczyć, w jakim stopniu dany czynnik wpływa na jego poczucie wolności.

Scenariusze nie tylko mówią o wolności, ale również są skonstruowane w taki sposób, aby jak najwięcej tej wolności zapewnić zarówno dzieciom, jak i Tobie nauczycielu. Możesz te materiały traktować jako inspirację do realizacji swoich pomysłów, możesz je zmieniać i dostosowywać do potrzeb edukacyjnych swoich uczniów. Zachęć ich do wyrażania własnego zdania, stawiania hipotez i myślenia, że nie trzeba orientować się „radarowo” na to, czego oczekuje w danym momencie nauczyciel.

Inspiracją do takiego podejścia była amerykańska metoda modelowania dialogów **Questioning the Author (QtA)**. Polega ona na stawianiu pytań otwierających (intrygujących, skłaniających do zastanowienia się; otwartych, sformułowanych w sposób bliski codziennemu doświadczeniu, bez specjalistycznych terminów) i podążających (zachęcających do rozwinięcia, ukierunkowujących dyskusję, pomagających skupić się na określonym aspekcie omawianej kwestii).

Scenariusze wzbogacone są o informacje dla rodziców i opiekunów przygotowane przez doświadczoną psychoterapeutkę rodzinną. Pakiet, który zawiera tekst „Dlaczego warto poruszyć ten temat” oraz propozycje aktywności dla rodziców i opiekunów, najlepiej przekazuj im po każdym zajęciach, dzięki czemu będą mogli włączyć się do dyskusji na omawiany w szkole temat.

Zanim zaczniesz

I SCENARIUSZE ZAJĘĆ „EFEKT DOMINA. MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI” A PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Materiały dydaktyczne „Efekt Domina. Materiały dla nauczycieli” z propozycjami scenariuszy zajęć, są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego i służą realizacji następujących celów:

- wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu;
- wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób;
- rozwijanie kompetencji, takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;
- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;
- wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- wspieranie ucznia w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji;

- wszechstronny rozwój osobowy ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej;
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy;
- ukierunkowanie ucznia ku wartościom.

SCENARIUSZE ZAJĘĆ A PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY SZKOŁY

Scenariusze zajęć „Efekt Domina. Materiały dla nauczycieli” mogą być realizowane w ramach działalności szkoły określonej w programie wychowawczo-profilaktycznym. W praktyce pozwalają realizować zapis odnoszący się do działalności wychowawczej, który głosi, że podstawowym zadaniem szkoły jest „ukierunkowanie procesu wychowawczego na wartości, które wyznaczają cele wychowania i kryteria jego oceny. Wychowanie ukierunkowane na wartości zakłada przede wszystkim podmiotowe traktowanie ucznia, a wartości skłaniają człowieka do podejmowania odpowiednich wyborów czy decyzji”.

STRUKTURA LEKCJI

Wszystkie scenariusze zajęć zostały zainspirowane fragmentami serialu dokumentalnego „Efekt Domina”. Ich wspólne oglądanie ma zachęcić uczniów do refleksji nad elementami wachlarza wolności, przejawami wolności, jej granicami i ograniczeniami. Mają też skłonić do namysłu, jak każdy uczeń ma prawo i może realizować własne prawo do wolności, nie naruszając granic wolności innych ludzi.

Lekcje proponowane uczniom w wieku 10–15 lat mają stałą strukturę i składają się z następujących elementów:

1. Wprowadzenie – zwrócenie uwagi uczniów na zagadnienie, problem.
2. Rozmowa, która jest dzieleniem się z innymi własnymi przemyśleniami, spostrzeżeniami, propozycjami.
3. Zapowiedź projekcji filmu – przygotowanie uczniów do aktywnego oglądania fragmentu filmu i zwrócenia uwagi na kluczowe zagadnienia.
4. Projekcja filmu.
5. Refleksja po filmie – rozmowa służąca wymianie spostrzeżeń i przemyśleń po obejrzeniu filmu, omówienie najważniejszych zagadnień i wprowadzenie do zadań, które mają na celu przepracowania zagadnienia podjętego w reportażu.
6. Zadanie – praca indywidualna, w grupach lub z całą klasą, która ma na celu spojrzenie na zagadnienie podjęte w filmie z perspektywy bliskiej codziennemu doświadczeniu uczniów. Pozwala na przepracowanie zagadnienia, jego przeżycie i zrozumienie.
7. Rozmowa podsumowująca – jest zebraniem doświadczeń, przemyśleń i ustaleń poczynionych na lekcji w kontekście celów sformułowanych na wstępie zajęć: wiem, czuję, pomagam.
8. Zakończenie – elementem wieńczącym zajęcia jest zapełnienie skrzydła wachlarza wolności treścią nawiązującą do tematu zajęć, zgodnie z indywidualnym pomysłem ucznia.

„Efekt Domina. Materiały dla nauczycieli” zawierają 8 scenariuszy zajęć, z których każdy został przewidziany na jedną godzinę lekcyjną. Można je realizować według zaproponowanej kolejności lub w dowolny sposób modyfikować, zmieniając ich przebieg, rezygnując z pewnych elementów lub włączając dodatkowe aktywności, dostosowując od tego, jakie potrzeby i zainteresowania zgłoszą uczniowie, lub które zagadnienia nauczyciel będzie chciał rozszerzyć.

I WSKAZÓWKI PRZED ROZPOCZĘCIEM REALIZACJI SCENARIUSZY „WSPÓLNIE STWÓRZMY WACHLARZ WOLNOŚCI”

1. Zapoznaj się ze scenariuszami

- Możesz je realizować w zaproponowanej przez nas kolejności lub wybrać te tematy, które z punktu widzenia Twojej wiedzy o uczniach wydają Ci się szczególnie ważne.
- Rekomendujemy jednak rozpoczęcie zajęć od scenariusza pt. „Czym jest dla mnie wolność”, zrealizowanego na podstawie odcinka „Efektu Domina” z Ghany. Scenariusz „Sprawczość jako potwierdzenie wolności” (Peru) jest kontynuacją scenariusza „Szukanie własnych rozwiązań, jako wyraz korzystania z wolności” (Namibia), zatem należy zachować ich kolejność.

2. Przygotuj się do realizacji scenariuszy

- Przed pierwszymi zajęciami wydrukuj dla każdego ucznia kartę pracy – „Wachlarz wolności”.
- Przed każdymi zajęciami obejrzyj cały odcinek „Efektu Domina” (dostępny na stronie www.kulczykfoundation.org.pl), aby zyskać szerszy obraz poruszanego tematu. Następnie zapoznaj się z fragmentami wybranymi do danego scenariusza (dostępne jako załączniki).
- Przed zajęciami poproś uczniów o niezbędne przygotowania, jeśli tego wymaga scenariusz.
- Wydrukuj karty pracy do realizowanego scenariusza.
- Zaaranżuj salę do pracy w grupach, jeśli tego wymaga scenariusz.
- Niektóre scenariusze zawierają pogłębione zadania dla starszych grup wiekowych. Znając swoją klasę, zdecyduj czy je wykorzystasz.

3. Włącz rodziców i opiekunów

- Zanim rozpoczniesz pracę z uczniami, wyślij e-mail, informacje w Librusie albo listy z informacją do ich rodziców lub opiekunów o rozpoczęciu realizacji cyklu zajęć poświęconych wolności przygotowanych przez Kulczyk Foundation. Treść możesz zredagować samodzielnie lub skorzystać z proponowanego poniżej wzoru.

Drodzy Rodzice i Opiekunowie,

w ramach godzin wychowawczych będziemy realizować cykl zajęć „Wspólnie stwórzmy wachlarz wolności” przygotowany przez Kulczyk Foundation poświęcony tematowi wolności. To naturalne, że dzieci nieustannie badają i próbują określić granice swojej wolności, a okres dojrzewania szczególnie ten proces pogłębia. Dlatego chciałabym/chciałbym zachęcić Państwa do włączenia się do dyskusji o tej ważnej dla nas wszystkich kwestii. W tym celu, po każdym zrealizowanych zajęciach, będę przysyłać Państwu pakiet materiałów. Będzie się on składał z krótkiego, przygotowanego przez doświadczoną psychoterapeutę tekstu o tym, dlaczego warto poruszyć wspomniany temat oraz propozycji aktywności, z których możecie skorzystać. Mam nadzieję, że pomoże to Państwu w podjęciu ważnych dla Was i Waszego dziecka rozmów.

- Po każdym zrealizowanych zajęciach wyślij rodzicom i opiekunom pakiet materiałów (gotowy do pobrania plik pdf w załącznikach do scenariusza) składający się ze wstępu **Dlaczego warto poruszyć ten temat** zamieszczonego na początku każdego scenariusza oraz propozycji aktywności zawartych w części **Informacja dla rodziców i opiekunów** kończącej każdy scenariusz.

WSKAZÓWKI DO PRACY Z KARTĄ PRACY „WACHLARZ WOLNOŚCI”

- Na pierwszych zajęciach każdy uczeń otrzymuje swoją kartę pracy – „Wachlarz wolności” – którą uzupełnia stopniowo w trakcie realizacji kolejnych scenariuszy. Na początku każdych zajęć, rozdaj karty pracy uczniom, a po skończonych zajęciach proponujemy, aby uczniowie zostawiali swoje wachlarze w podpisanych kopertach w klasie. Pozwoli to uniknąć zagubienia lub zniszczenia karty pracy.
- Wachlarz składa się ze skrzydełek. Każde z nich odpowiada jednemu omawianemu na zajęciach czynnikowi, który wpływa na nasze poczucie wolności.
- Dodatkowe dziewiąte skrzydełko to miejsce na zaproponowanie przez Was lub ucznia własnego czynnika wpływającego na jego wolność. Nasza propozycja to dyskusja na temat: „Jak miejsce zamieszkania wpływa na naszą wolność?”.
- Każdy scenariusz kończy się autorefleksją uczniów, wtedy na wachlarzu zaznaczają poziom (w skali od 0 do 10), w jakim dany czynnik wpływa na ich poczucie wolności. Dla lepszego zobrazowania stanu emocjonalnego uczniowie mogą pokolorować zaznaczony obszar.
- Pierwsze skrzydełko (Wolność) służy spontanicznemu określeniu poziomu poczucia własnej wolności na pierwszych zajęciach (Ghana), a następnie oznaczeniu ewentualnej zmiany odczucia pod wpływem czynników omawianych na kolejnych zajęciach. Rekomendujemy, aby na zakończenie każdego spotkania uczniowie zaznaczali ewentualną zmianę poziomu na pierwszym skrzydełku, opisując ją datą lub kolejnym numerem. Dopiero po zakończeniu cyklu i ostatecznym ustaleniu poziomu poczucia wolności mogą zamalować go na skali.
- Po zrealizowaniu wszystkich scenariuszy powstaje indywidualny obraz poczucia wolności każdego ucznia.
- Możesz zaproponować uczniom dodatkową pracę własną z wachlarzem. Poproś, aby każdorazowo po ustaleniu poziomu danego czynnika na skrzydle wachlarza, zastanowili się, czy określony poziom im odpowiada. Jeśli nie, zachęć ich do zastanowienia się nad tym, co mogliby zrobić, aby go zmienić.

The form is a circular chart divided into 10 segments, each representing a different aspect of freedom. Each segment contains a scale from 0 to 10, with the number 0 at the center and 10 at the outer edge. The segments are labeled as follows:

- Wolność** (Freedom)
- Fizyczność** (Physicality)
- Niezależność w myśleniu** (Independence in thinking)
- Marzenia** (Dreams)
- Podejmowanie niezależnych decyzji** (Making independent decisions)
- Autoekspresja** (Self-expression)
- Tworzenie rozwiązań** (Creating solutions)
- Sprawczość** (Effectiveness)
- Two unlabeled segments at the bottom.

At the bottom of the chart, there is a dotted line indicating a starting point or a specific score.